

ГАРАНТИРАНО ЛИ Е КОНСТИТУЦИОННОТО ПРАВО НА ТРУД В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ С НАВЛИЗАНЕТО НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ?

проф. д-р Поля Голева

Пловдивски университет, България

***Реюме:** В статията се застъпва становището, че правото на труд, като основно право на всеки човек, намира все по-трудно своята реализация в България, въпреки че е закрепено в Конституцията. Държавата не само не гарантира неговото осъществяване, но не създава никакви условия за неговото гарантиране. В статията се посочват главните пречки пред правото на труд, но акцентът се поставя върху дигитализацията на труда и навлизането на изкуствения интелект, като вниманието на автора се насочва към две от най-важните професии в едно общество, включително и в българското – медицината и правото. Изкуственият интелект и свързаните с него приложения изместват и правят ненужен труда на отделния човек, което се отразява негативно върху правото на труд. На този етап на развитие технологиите, софтуерните програми, ChatGPT, ZOOM, Skype, copilot и множеството други прояви на изкуствения интелект играят все още спомагателна роля и видимо не заплашват хората с безработица, но скоро трябва да се очаква обезсмислянето на висококвалифицирания труд и загубата на човека в съревнованието му с все по-усъвършенствани технологии.*

***Ключови думи:** дигитализация, изкуствен интелект, право на труд, медицина, право*

IS THE CONSTITUTIONAL RIGHT TO WORK GUARANTEED IN THE REPUBLIC OF BULGARIA WITH THE INTRODUCTION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE?

Prof. Polyva Goleva, PhD

University of Plovdiv, Bulgaria

***Abstract:** This article advocates the opinion that the right to work, recognized as a fundamental right of every person, is becoming increasingly difficult to exercise in*

the Republic of Bulgaria, despite its formal enshrinement in the Constitution. The state not only fails to guarantee its realization, but also does not create the necessary conditions for its enforcement. The article indicates the main obstacles to the right to work, but the emphasis is placed on the digitalization of labor and the introduction of artificial intelligence. Author's special attention is paid to two of the most essential professions in any society, including Bulgaria – medicine and law. Artificial intelligence and related applications are displacing and rendering individual human labour increasingly unnecessary, which negatively affects the right to work. At this stage of development, technologies, software programs, ChatGPT, Zoom, Skype, Copilot, and many other forms of artificial intelligence still play a supporting role and do not yet pose an obvious threat of unemployment. However, the growing obsolescence of highly skilled labour and the loss of human relevance in the competition with increasingly advanced technologies should soon be expected.

Key words: digitalization, artificial intelligence, right to work, medicine, law

През 1949 г. Джон Нойман, пионерът на модерната компютърна архитектура, е написал „Изглежда ние стигнахме лимита на това, което може да се постигне с компютърната технология“. Сега ние се въздържаме да определяме някакви лимити. Съгласяваме се обаче, че бъдещето на изкуствения интелект (ИИ) е извор на дебати за десетилетия.

Ако една машина обаче трябва да взаимодейства с хората, тя трябва да бъде надарена с разбиране за човешкия живот, са казали още през 1986 г. братята Хуберт и Стюарт Драйфус – професори от Университета в Бъркли.

Пред правото ИИ отвори няколко врати. Първо, той навлезе мощно в правораздаването, в правната наука, в законодателството. Второ, следвайки ИИ, правото тръгна след него, за да регулира неговата намеса в сферите на човешката дейност, създаде правила за използването му и за границите на неговото вмешателство в живота ни.

1. Темата

Една от актуалните теми на общественото развитие е темата за мястото и значението на ИИ. Той нахлува масово не само в ежедневието, но и в трудовата дейност на хората, в професионалната им изява. Основният въпрос на дигитализацията след 2022 г. е как ИИ може да повлияе върху труда на отделния индивид? Ще ограничи ли неговото творчество, по-добър ли е от отделния индивид, ще направи ли ненужна работата, която дава смисъл на човешкото съществуване? Ще направи ли хората излишни на полето на труда и творчеството?

В началото на статията бих искала да очертая **обхвата на темата**. Както показва и заглавието, няма да разглеждам всички въпро-

си за значението и мястото на ИИ в живота на отделния индивид и на обществото като цяло, а ще се съсредоточа само върху един дискурс – доколко ИИ влияе върху реализацията на правото на труд на отделния човек и доколко трябва да се доверяваме изцяло на него в професионалната си дейност? Опасност ли е ИИ за авторското право и самият той има ли авторско право върху генерирания от него продукт? Разполага ли човечеството със защитни средства срещу инвазията на ИИ? Какво е мястото на правото в сблъсъка на естествения и изкуствения интелект и преди всичко в защитата на правото на труд?¹

2. Правото на труд и правото на социално осигуряване – основни права на човека

Трудът и социалното осигуряване са обект на основни права на гражданите на Република България, закрепени в нейната Конституция. Според чл. 48, ал. 1 от Конституцията **гражданите имат право на труд, а чл. 51, ал. 1 им признава правото на общественно осигуряване, което обхваща и предоставяне на пенсия при определени в закона предпоставки. Според текста на чл. 48, ал. 1 държавата се грижи за създаване на условия за осъществяване на правото на труд.** Текстът е идентичен с чл. 15 от Хартата на основните права на ЕС. Общото на разглежданите права е, че стоят много близо до **правото на живот**, защото чрез тяхното реализиране хората си гарантират източници за препитание. Освен с гарантиране на своето съществуване като живи същества, двете права изграят важна функция и за живота на хората като социални субекти, за тяхната интелектуална и емоционална удовлетвореност от живота. Трудът е необходим за психическото равновесие и щастие на човека. Чрез него той има възможността да покаже на обществото своята стойност, да постигне мечтите си и да осъзнае смисъла на живота.

За съжаление, хубавите думи на Конституцията започнаха все по-сериозно да се разминават с действителността в България. Все повече започна да оживява поговорката с ироничен привкус „учи, маме, за да не работиш“. Тя се роди през социализма, но тогава имаше смисъл, защото чрез учението и висшето образование младите се спасяваха от тежкия физически труд, мисълта за който ужасяваше майките. Сега тази поговорка звучи като истина и не толкова оптимистично,

¹ Rabus, A. From Parchment to Programming AI'Adventures in Language Analysis. – In: Humboldt' College „Human and artificial Intelligence in Science and Society“. Sofia, 12–15 September 2024. Доклаг, изнесен на симпозиума, пог печам (on the pipeline).

а тъжно.² Появиха се причини, които правят все по-трудно намирането на адекватно платена работа от високообразовани хора. Едно е да имаш право на труд и избор на професия, както и свободата да я упражняваш, а друго е дали можеш да ги реализираш в действителност. Правото на труд е признато в една среда, в която условията за неговото осъществяване са изправени пред модерни предизвикателства. Тук ще се ограничи само до някои от тях, които ще бъдат разгледани в контекста на темата за изкуствения интелект, като вниманието ми ще бъде насочено към медицинската и юридическата професия, в които ИИ прави значителни проби.

3. ИИ в правната дейност и медицината

Дигитализацията на правосъдната дейност и непрекъснато нарастващите нови моменти в нея станаха непреодолим фактор. Някои гържави членки вече активно използват или планират да използват изкуствен интелект в своите правосъдни системи. Пандемията от COVID-19 също създаде нови предизвикателства, които подчертаха важността на ускоряването на националните реформи за цифровизация на правосъдната система³. В този контекст няколко гържави членки приеха нови мерки за осигуряване на редовното функциониране на съдилищата, като същевременно гарантират непрекъснат и лесен достъп до правосъдие за всички, специално чрез адаптиране на процесуалните правила.

Бързо навлизащият в живота ни ИИ започва постепенно да мисли вместо нас. От събиране и представяне на знания и информация, той стига до логически заключения, като бавно, но сигурно, ни отучва да мислим и разсъждаваме. Решава казуси на юристите, предлага лечение

² Защото колкото повече е учил един младеж, толкова по-трудно би могъл да си намери работа по специалността. Особено ако се е отдал на науката, задълбочил е своето учение и е достигнал до образователната и научна степен „доктор“. Това е дало основание на председателя на Софийската адвокатска колегия Жана Кисьова да констатира, че „има опасност след лекарите и адвокатите да се пренасочат към други поприща или гържави“, че „...условията за упражняване на адвокатска дейност в България отдавна не са добри и това води до остра липса на квалифицирани кадри и че... на пазара на труда се задълбочава „структурната безработица“ за квалифицирани професионалисти.“ – Вж. Кисьова, Ж. Има ли опасност след лекарите и адвокатите да се пренасочат към други поприща или гържави (Kisyova, Zh. Ima li opasnost sled lekarite i advokatite da se prenasochat kam drugi poprishta ili darzhavi - <https://news.lex.bg/uma-ли-опасност-след-лекарите-и-адвока/>).

³ Вж. Съобщение на Европейската комисия, на Комисията на Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите от 8.7.2021 г.

по подадените му симптоми от лекарите, замества психолозите, защото сам разговаря с нуждаещите се и предлага пътищата за подобряване на психиката. С него може да се споделя и той посочва начините за решаване на проблемите. С течение на времето ИИ ще направи излишни преводачите, учителите, юристите, психолозите и отчасти лекарите и ще навлезе все по-дълбоко в професиите на интелектуалния труд. Някои ще ми възразят, че той не може да замени тотално човека, защото от него не лъха човешка топлина, емпатия, чувствителност, но това не е вярно – в момента създателите на ИИ го учат да съчувства, да изразява загриженост, съжаление със същите думи, с които си служи живият интелект. Ползвайки изкуствения интелект, човек не чувства необходимост от приятел, от човек, още повече ако не е сигурен, дали естественият интелект му мисли доброто или лицемери. В известен смисъл ИИ замества събеседника, приятеля и решава проблема със самотата.

Независимо дали всички са съгласни с моето мнение, едно е безспорно – ИИ измества хората на умствения труд, трудът, който се крепи на знанието и мисленето. За хората ще остане физическият труд – трудът, който плашеше майките, макар че и при него машини, роботи и друга механизация и роботизация решително навлизат и изместват хората. Прахосмукачки, перални, съдомиялни машини ограничават намесата на хигиенните работници. В земеделието голяма част от дейностите са механизирани, дори роботизирани.

Междувременно Zoom и Open AI разширяват своите AI възможности. Компанията за видеоконферентни разговори представи първия си инструмент за съвместна работа – Zoom Docs, в който се залага сериозно на ИИ. Новото решение позволява писане на документи и сътрудничество като разчита на AI Companion за автоматизиране на основни задачи. Друг пример за приложението на ИИ е DeepMind AI на Google, който надмина експертите в идентифицирането на заболявания като диабетна ретинопатия и свързана с възрастта дегенерация на макулата въз основа на сканиране на очите. ИИ диагностицира правилно 94,5% от случаите на проучване в сравнение с лекарите експерти, които диагностицираха правилно 88%. Освен това диагностичните инструменти с ИИ, особено в области на образна диагностика като радиология и патология, показват обещания за ранно откриване на състояния като рак, често със степен на точност, надвишаваща тази на човешките аналози.

Един от най-успешните примери за решение, базирано на ИИ, е използването му в медицината за диагностика и лечение. Пример: През последните години ИИ се използва за анализ на медицински изображения

ния, като рентгенови снимки, МРТ и КТ сканирания. Алгоритмите на ИИ могат да разпознават аномалии и заболявания с висока точност, понякога дори по-добре от човешки специалисти⁴. Например алгоритмите за разпознаване на рак на гърдата на базата на мамографии са постигнали значителен успех като помагат за ранното откриване на заболяването и подобряване на шансовете за успешно лечение⁵.

Този подход не само ускорява процеса на диагностика, но и намалява вероятността от човешки грешки, което е от критично значение за пациентите.

4. Изявата на ИИ в юридическата професия

В юридическата професия изготвянето на документи, юридически анализи, юридически консултации, справки в законодателството и съдебната практика отдавна са поети от софтуерни програми. Поради голямото разнообразие на присъствието на ИИ в правната област, е нужно тя да се диференцира.

На първо ниво е дейността по **проучване на приложимото право**. ИИ може да ни помогне при решаване на въпроса кои закони и подзаконови актове регулират обществените отношения и следва да се прилагат при решаване на даден казус. Използването на ИИ на това ниво е безспорно.

На второ ниво се извършва **изследване на съдебната практика** и тук ролята на ИИ е най-голяма. С помощта на членове от законите и ключови думи се изтеглят съдебни решения, в които са разгледани подобни казуси.

На трето ниво е **логическата дейност, която извършва Chat GPT**. Той е в състояние да прави силогизми и заключения, стигайки до решението на съответния казус.

Четвъртото направление, в което дигитализацията подпомага дейността на юриста, е да **подрежда документите в папки и да съдейства за образуване на електронно дело**. В един файл се съхраняват всички документи в електронна форма, а това улеснява дейността на адвоката, прокурора и съдията.

На пето ниво виждам ролята на дигитализацията в **контакта и комуникацията между адвокат и клиент, както и между адвоката и съда**. По всяко време и независимо къде се намира адвокатът, между тях може да протича обмен на информация и документи.

На шесто ниво смятам, че дигитализацията трябва да навлезе по-дълбоко в самата **съдебна процедура**. Защо да няма възможност адвокатът да участва чрез ZOOM или Skype в съдебните заседания. Да

⁴ <https://futurist.bg/the-global-development-of-ai-examples-from-various-industries/>

⁵ <https://futurist.bg/the-global-development-of-ai-examples-from-various-industries/>

се вижда, да говори и неговите дигитални действия да бъдат приравнени на присъствени действия.

На седмо ниво дигитализацията вече обхваща **призоваването на страните, свидетелите и вещите лица**. Тя е в процес на развитие, но предстои пълно дигитализиране на съдебния процес. Това е особено актуално при международните съдебни и арбитражни дела. В Арбитражния съд при БТПП е въведена такава процедура и контактът с всички участници в арбитражния процес може да се осъществява в електронна форма, особено ако тримата арбитри, двете страни, вещите лица и свидетелите се намират в различни държави на Европа.

5. ИИ и трудът на юриста и лекаря

Изложеното дотук, което е реалност, а не научна фантастика, ще сведе до минимум труда на юристите и ще направи голяма част от тях излишни. Юридическата професия ще се ориентира и ще става все по-тясно свързана с политиката и нейните тенденции.⁶ В здравеопазването все повече ще търсим санитарни, докато високкоквалифицираните работници на лекарите ще бъдат постепенно поемани от ИИ. За машинните инженери и атомните физици няма нужда да говорим⁷.

В същото време възниква и **един тревожен въпрос**. Как при дълбоко променените условия на живот и работа държавата обезпечава правото на труд на българските граждани? Струва ми се, че за съжаление държавата изостава, а политиките, които трябва да модели-

⁶ Тук ще си позволя да изразя своето лично мнение. Още по времето на социализма върху юристите се упражняваше строг партиен контрол и още тогава – при наличието на един юридически факултет и население от около 9 млн. души, не всички завършили специалност *право* можеха да си намерят работа по специалността. Сега, при наличието на 9 факултета и все по-свиващото се и обедняващо население, дефицитът става и ще става все по-голям.

⁷ През последните години се забелязва омекотяване на образованието и понижаване на критериите към знанията и постиженията на учениците. Според голяма част от работодателите образованието ни, пропито от съчувствие към ученика, създава работници, непригодни да задействат и обслужват сложните и изискващи математически и инженерни познания изобретения на човечеството. От една страна, упражняването на професиите става все по-сложно и изисква висока степен на интелигентност. Лекарите трябва да имат не само медицински познания, но да са ги надградили с владеене на електрониката. Те правят безкръвни операции, наблюдавайки на екрана движенията на вкарания в човешкия организъм робот, който реално извършва манипулациите. От друга страна обаче математиката, физиката и други точни науки заемат по-малко от нужното място в учебния материал поради трудността си и желанието на родители, учители и министерство да не затормозяват учениците с усвояването на една трудна материя.

рат бъдещето на страната, не са адекватни на новото време. Те могат само да регулират административно заплащането на труда със закони, които нито са логични, нито справедливи и които водят до инфлация и безработица. Конституцията ни е приета в годината, в която у нас не е имало нито интернет, нито ChatGPT, нито дори GSM-и. Оттогава условията на труд съществено са се променили, а държавата не е в състояние да защити възможността на всеки гражданин да реализира чрез труд своите способности, знания и умения. Държавата среща затруднения и при обезпечаване на реално изработените пенсии и не съдейства на навършилите пенсионна възраст да се трудят според професионалната си квалификация, ако са в добро здраве.

Необходимо е да се мисли как в бъдеще младите хора най-добре биха могли да реализират своя потенциал. И не само младите, а и възрастните хора. Безделието, липсата на реализация и на труд са най-прекият път към апатия, депресия, употреба на алкохол и наркотици. Без значение е възрастта на човека. **Всяко човешко същество има нужда да демонстрира своите възможности** и изкуствено създадената пенсионна възраст не бива да служи като пречка.

6. Ролята на правното регулиране на ИИ

Макар редица научни изследвания и доклади на водещи научни центрове, например на Харвардския университет, да сигнализират за бъдещата безработица на лица с най-висока степен на подготовка и образование, като юристи, инженери, програмисти, дизайнери, архитекти, у нас, а и в ЕС, не се предприемат мерки за решаване на бъдещия въпрос за трудовата активност на хората. Най-важният акт, относим към регулирането на ИИ – Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на съвета от 13 юни 2024 г. за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект, не поставя въпроса за опасността ИИ да съкрати работните места за високо образованите работници. Целта на Регламента е да гарантира, че системите за ИИ, използвани в ЕС, са безопасни, прозрачни, проследими, недискриминационни, щадящи околната среда, както и охраняващи правата на европейските граждани. За да се предотвратят вредоносните резултати, се предвижда, че системите за ИИ следва да се управляват от хора, а не от автоматизирани софтуерни системи. Регламентът при определяне на целите си служи с красивите, но книжни думи като хуманност, справедливост и законност, управление на високорискови технологични устройства. Тъй като всички усилия са насочени към усъвършенстване на ИИ и всяка държава, всяка международна корпорация се бори за все по-добър ИИ, както и за съчетаването на интелекта с роботите и създаването на машини, които ще

извършват едновременно и физическа, и интелектуална дейност, има вероятност да се ограничи полето на човешкия труд. От хората трудно ще се изисква да извършват още по-сложни дейности в сравнение с тези, които ще извършват роботите. Това време, което преди години беше научна фантастика и сме го виждали само на кино, приближава с бързи стъпки. И както през 2022 г. Chat GPT се появи и започна масово да навлиза в приложенията на Майкрософт и други софтуерни гиганти и в живота на най-малките и най-възрастните хора, какво да очакваме в много близкото бъдеще? Според Регламента правната рамка, която той създава, трябва да служи на благодействието на хората и на защитата на техните основни права. В действителност се пропуска основната цел, която се преследва с въвеждането на ИИ в икономиката и в живота на хората – постигането на все по-големи печалби от големите корпорации. Много компании докладват за увеличаването на производителността си с почти 50% благодарение на въвеждането на ИИ. Но тъй като действа законът, че нищо не се губи в човешкото пространство, капиталът и инвестициите ще поглъщат човешкия труд и ще го правят все повече ненужен. Изкуственото „дете“ на човека ще стане неговото отрицание, ще обезсмисли значението на естествения интелект.

Трудът е велико благо и не трябва да се отнема от хората, както не трябва да им се отнема водата, хлябът, природата. Не случайно една от целите на Регламента за ИИ е да се определят системите с ИИ, които извършват подбор на персонал за определена дейност като високорискови, защото „когато не са правилно проектирани и използвани, тези системи може да са особено инвазивни и е възможно да нарушат правото на образование и обучение, както и правото на недискриминация, и да продължат да възпроизвеждат исторически наложени дискриминационни модели, например срещу жени, определени възрастни групи, хора с увреждания или с определен расов или етнически произход или сексуална ориентация“. Затова и Регламентът определя ИИ като средство за „подобряване на резултата от извършена преди това човешка дейност, която може да е от значение за целите на видовете високорисково използване, изброени в приложението към настоящия регламент. Като се имат предвид тези характеристики, системата с ИИ представлява само допълнение към човешката дейност с произтичащ от това понижен риск. **На сегашния етап от развитието на цивилизацията ИИ се използва като продукт, като средство, което подпомага човека в неговата дейност, съкращава времето на събирането и обработването на голям пакет от информация, но не замества и не измества човека от неговата градивна, съзидателна дейност.** И преди всичко – не може да замени труда на юриста и на лекаря в практическата реализация на знанията, кумулирани

от ИИ. ИИ може да знае, но невинаги може да действа. Действието е все още монопол на човека. Подчертавам – на сегашния етап. Какво ни чака в бъдеще и накъде ще поеме ИИ обаче е друг и бих казала тревожен въпрос. Всъщност тревожността е относителна. Тя може постепенно да направи лекари и юристи излишни като например в случая с първата дентална смяна на коронка в САЩ, извършена изцяло от робот⁸; проверка за оръжия в обществения транспорт в Лас Вегас; продажба на производствени роботи в индустрията и грузи, но в същото време да изтъква необходимостта от взаимодействие с човека.

Прег ИИ стоят значителни ограничения, които му пречат да замени напълно хората. Една от основните пречки е липсата на емпатия и разбиране. Правото и медицината, върху които имам наблюдения, не са само науки, но и изкуство, което включва разбиране на емоциите на клиента или пациента, изграждане на доверие между него и практикуващия лекар/юрист, както и вземане на сложни етични решения. Без значение колко усъвършенстван става ИИ, той никога не би могъл да достигне способността на професионалиста да осигури съпричастност, утеха и разбиране, необходими за грижата за хората.

Голямо предизвикателство е темата за етичните, правни и социални последици от използването на ИИ в дейности, които са свързани с обслужването на грузи хора. Решенията за живота и смъртта, за лишаване на подсъдимия от свобода не могат да бъдат делегирани изцяло на машините, тъй като на тях им липсват морални разсъждения. Появяват се и въпроси като отговорност за лекарска или съдебна грешка. Когато ИИ се провали, определянето на отговорността става сложно – кой ще отговаря за грешките на ИИ – неговият създател или лицето, което го използва?⁹

Поглеждайки към бъдещето, по-правдоподобният сценарий за мен е ИИ да се разглежда като **инструмент за укрепване на работната сила, за увеличаване на нейната ефективност, а не като причина за нейното ликвидиране.** Мощността на ИИ в анализа на данни и прогнозирането може да се комбинира с емпатията, критичното мислене, способността за вземане на етични и интуитивни решения на човека. ИИ може да освободи професионалистите от рутинни задачи като въвеждането на данни и пресяването на информация, което ще им предоставя повече време да се концентрират върху ценката на правилността на решенията. По този начин технологията на ИИ ще се използва като инструмент за помощ в практиката, а не като заместител на човешката дейност.

⁸ Вж. <http://www.business.bg>, посетен на 17.11.2024 г.

⁹ Gourgey, B. Responsible machines. – MIT Technology Review, Boston, USA, October 29, 2024, p. 88.

7. ИИ и авторското право

ИИ е изкуствено образуване, което е създадено от човека и което използва постиженията на човешкия труд. Той генерира познания, знания, продукти на творческото мислене, които могат да се намерят в имажинерната среда на интернет пространството. ИИ събира и обобщава това, което хората преди него са създали и възпроизвели в електронна форма. Той събира вече съществуваща информация, създадени творби на изкуството, които по силата на закона се ползват с авторско право.¹⁰ Извличайки информацията от електронните сайтове, той навлиза и използва чужди мисли и обобщения, изводи, нови научни продукти. За тази своя дейност ИИ не заплаща възнаграждение на носителите на авторското право и по този начин той извършва плагиатство¹¹, което е съществено правонарушение, дори престъпление, по редица законодателства, включително и по българското право.

След немалко процеси срещу създателите на ИИ американски съд се произнесе по въпроса дали продуктът, създаден от ИИ, се ползва с авторско право и чрез това с правна защита. Отговорът на съда в САЩ е, че произведенията на изкуството, създадени единствено чрез изкуствен интелект (AI), не отговарят на критериите за защита на авторското право.¹² Не може да се дерогира човешкият труд и човешкото творчество. Това, което извършва ИИ, е компилация на информация, на знания, създадени и обективирани в електронната среда, в която той живее и „твори“. ИИ обаче е вторично създаване на естествения интелект и затова не бива да има предимство пред него.

8. Заключение

В заключение може да се обобщи, че ИИ има потенциала да автоматизира определени аспекти на правораздаването и здравеопазването, както и да подпомага процесите на диагностика и лечение, но на този етап не може да замени напълно лекари и юристи. Ролята, която се очаква да играе в бъдещето на правото и медицината, е по-скоро на **подкрепа и подобряване, отколкото на заместване и изместване**. Медицинските и правните специалисти могат да използват ИИ, за да предоставят по-добри и по-ефективни грижи, но юриспруденцията и здравеопазването винаги ще се нуждаят от човешко присъствие.

¹⁰ Chankova, M., I. Vassileva. ChatGPT and Implication for Authorship: the (im)possible Creator. – In: Humboldt' College „Human and artificial Intelligence in Science and Society“. Sofia, 12–15 September 2024. Доклад, изнесен на симпозиума, под печат (on the pipeline).

¹¹ Barthes, R. Death of the Author. – In: Roland Barthes: Image Music Text, transl. by Stephen Heath, London: Fontana Press, 1977 [1968]. 142–149.

¹² Вж. [Американски съд се произнесе по отношение на авторското право при изкуствения интелект \(cryptodnes.bg\)](#)